

2005 VE 2018 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARININ COĞRAFİ BECERİ VE COĞRAFİ KAZANIM ALANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Barış ÇİFTÇİ¹
Dilek AKÇA²

Özet

Öğretim programları, okullardaki eğitim sürecinin işlenmesini sağlayan kullanma kılavuzudur. Dünyada her şey hızla değişiyor ve geliyor. Günümüzün en önemli unsuru olan bilgi ve iletişim alanındaki gelişmeler, öğretim programlarının da sürekli gözden geçirilmesini ve dönemin şartlarına uygun olarak gelişme ve değişimlerin yapılmasını zorunlu kılar. Dolayısıyla hiçbir öğretim programı sabit değildir. Bu değişim ve gelişimler başta Sosyal Bilgiler olmak üzere birçok öğretim programlarında yaşanmaktadır.

Çalışmanın amacı; 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceriler ile coğrafi kazanımlar alanlarında karşılaştırmasını yaparak benzer ve farklı yönlerini ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında veriler, nitel araştırma türlerinden doküman incelemesi ve içerik analizi tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Doküman incelemesi aşamasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan ve yayımlanan 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelenmiştir.

Coğrafi beceriler bakımından 2005 ve 2018 öğretim programlarının sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 9 coğrafi beceri kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında bu sayının 22'ye çıkarılmıştır. 2018 öğretim programında 2005'de yer almayan değişim ve sürekliliği algılama, konum analizi, harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı becerilerinin eklendiği görülür. 2018 öğretim programında coğrafi becerilerinin sayısının artırıldığı, coğrafi konuların daha ayrıntılı ve derinlemesine incelemeye önem verildiği tespit edilmiştir.

2005 ve 2018 öğretim programlarının coğrafi kazanımların sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 53 coğrafi kazanımı yer alırken, 2018 öğretim programında kazanım sayısı 82'ye çıkarılmıştır. Genel olarak incelendiğinde 2018 öğretim programında her sınıf bazında coğrafi kazanım alanlarının genişletildiği, analiz ve sorgulama gibi bireysel düşünceleri geliştirmeye yönelik çalışmalara önem verildiği, coğrafi olay ve olgulara günümüz şartlarına uygun etkinliklerle çıkarımlarda bulunma yetkisinin verildiği tespit edilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, e-mail: barisciftci@nevsehir.edu.tr

² Uzman Coğrafya Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: dilekakkca@hotmail.com

Araştırma sonucunda 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı, 2005 öğretim programı ile karşılaştırıldığında; coğrafi beceriler ve coğrafi kazanımlar bakımından hem sayısal değer olarak hem de içerik açısından daha zenginleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Öğretim programı, Coğrafi beceri, Coğrafi kazanım, Karşılaştırma, 2005, 2018.

COMPARİSON OF GEOGRAPHİCAL SKILLS AND GEOGRAPHICAL ACQUISITION FIELDS OF 2005 AND 2018 SOCIAL STUDIES CURRİCULUM

Abstract

Curriculum is the operating manual for the processing of the educational process in schools. In the world everything is changing and developing rapidly. Developments, which are the most important elements of today, in information and communication force us to review the curriculum regularly and require development and changes in accordance with the conditions of the period. Therefore, no teaching program is fixed. These changes and developments are encountered in many curricula, especially in Social Studies.

The purpose of this research is to bring out the differences and similarities by comparing 2005 and 2018 Social Studies curricula in the field of geographical skills and geographical acquisitions. Within the scope of the study, data were obtained from the qualitative research types by using document analysis and content analysis technique. In the document review phase, the curriculum of 2005 and 2018 Social Studies course prepared and published by the Head Council of Education and Morality of Ministry of National Education has been examined.

In terms of geographic skills while in total, 9 geographic skills are included in the 2005 curriculum when a numerical comparison is made, this number has been increased to 22 in the 2018 curriculum. Change and continuity detection, location analysis, map literacy, environmental literacy skills which are not included in the 2005 Curriculum, are seen to be added in the 2018 Curriculum. In the 2018 curriculum, it was determined that the number of geographic skills was increased, and geographical issues were given importance to examine more detailed and deeply.

While in total 53 geographic acquisitions were included in the 2005 curriculum when a numerical comparison of the geographic acquisitions of the 2005 and 2018 curricula was made, the number of acquisitions was increased to 82 in the 2018 curriculum.

Having been examined in general, it was determined that in the 2018 curriculum, geographical acquisition fields were extended on each class by class, and studies on developing individual ideas such as analysis and inquiry were given importance, and the authority to make inferences through activities appropriate with today's conditions to geographic events and facts were given.

As a result of the research, the 2018 Social Studies curriculum was enriched both in terms of numerical value and content in terms of geographical skills and geographical acquisitions according to the 2005 curriculum.

Keywords: Social Studies, Curriculum, Geographical skills, Geographical Acquisition, Comparison, 2005, 2018.

1. GİRİŞ

Dünya hızla değişiyor. Değişimin temel faktörünü, bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler oluşturur. Değişim her alanı olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiştir. Eğitim çalışmaları sürekli kendini yenilemekte ve gelişmektedir. Eğitimin temel unsurunu birey oluşturur. Dolayısıyla bireyden beklenen davranışlar ve işlevleri de değişime uğramıştır. Bu değişim yapılandırmacı felsefi anlayışa göre; düşünen, planlayan, program dâhilinde üreten, çeşitlendiren, aktif, kararlı, çözüm odaklı, topluma karşı sorumluluklarını yerine getiren ve istikrarlı olarak toplumun gelişimine katkıda bulunan bir bireyi tarif

etmektedir (MEB,2018). Bu özellikteki bireylerin yetiştirilmesi bilinçli ve planlı olarak hazırlanan programlar sayesinde olmaktadır.

Okullar, eğitim sürecini oluşturan temel unsurlardır. Okul içinde verilen planlı ve programlı etkinliklerin tamamına öğretim programı denir. Öğretim programları okullardaki eğitim sürecinin işlenmesini sağlayan kullanma kılavuzudur. Dünyada her şey hızla değişiyor ve gelişiyor. Günümüzün en önemli unsuru olan bilgi ve iletişim alanındaki gelişmeler, öğretim programlarının da sürekli gözden geçirilmesini ve dönemin şartlarına uygun olarak gelişme ve değişimlerin yapılmasını zorunlu kılar. Dolayısıyla hiçbir öğretim programı sabit değildir. Bu değişim ve gelişimler başta Sosyal Bilgiler olmak üzere birçok öğretim programlarında yaşanmaktadır.

Sosyal Bilgiler'in ne anlama geldiğini açıklayan pek çok ifadeler kullanılmıştır. Sosyal bilgilerin öncülerinden biri olan Edgar Bruce Wesley, 20. yüzyılın başlarında, sosyal bilgileri “eğitsel amaçlarla sosyal bilimleri disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulmuş bir ders olarak” tanımlar (İnan,2014). Sosyal Bilgiler eğitimi ilk defa ABD’de başlamıştır. ABD’deki, Milli Eğitim Derneği’nin ortaokulları yeniden teşkilatlandırma komisyonu sosyal bilgiler komitesi, sosyal bilgileri “konusu doğrudan insanların oluşturduğu toplumunun teşkilatına ve gelişimine ve toplumsal birliklerin bir unsuru olması dolayısıyla insanla ilgili olan bütün bilgiler” şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal bilgiler için yapılan bu tanım ilk olma özelliğini taşır (Moffatt, 1957, Safran, 2015).

Etkin bir vatandaş yetiştirmeyi amaç edinen Sosyal bilgilerin ülkemizde de birçok bilim insanı tarafından yapılan tanımları bulunmaktadır. Ülkemizde sosyal bilgilerin en geniş tanımı 2005 yılında sosyal bilgiler öğretim programını yeniden hazırlayan kurul tarafından yapılmıştır. Buna göre; “Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; sosyal bilimler kapsamı alanına giren disiplinleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında kaynaştırılmasını içeren; insanın sosyal ve doğal çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005).

Ülkemizde sosyal bilgiler dersinin geçmişten günümüze gelişimini incelediğimizde; İlkokullarla ilgili öğretim programları 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında oluşturulmuştur.1926 programında 4. ve 5. sınıflarda tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin her biri iki ders saati olarak okutulmuştur.1930, 1932, 1936, 1948 programlarında dersler aynı kalmış sadece 5. sınıflarda yurt bilgisi dersi iki saatten bir saate indirilmiştir. 1962 yılında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adıyla birleştirildiğini, 4. sınıflarda 6 ders saati olarak, 5.

sınıflarda ise 5 ders saati olarak okutulmaya devam edildiği görülür. 1968 yılında ilk defa sosyal bilgiler adı altında ders okutulmaya başlandı.

Ortaokullar seviyesinin sosyal bilgiler programının aşamaları incelendiğinde ise 1924, 1927, 1930, 1931, 1938 ve 1949 programları ilkökuller programında olduğu gibi tarih, coğrafya ve yurt bilgisi olarak okutulmuştur. İlkokullarda olduğu gibi ortaokullarda da 1968 yılında sosyal bilgiler adıyla öğretim programının uygulanmasına devam edilmiştir. 1980 yılında sosyal bilgiler dersi yerine Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri olarak başlandı. 1998 yılında yeniden sosyal bilgiler dersi olarak 4-7. sınıflarda uygulamaya devam edildi. 2004 yılında sosyal bilgiler programında çok büyük değişiklikler yapıldı. Disiplinler arası bir anlayışa sahip olan yapılandırmacı yaklaşım esas alındı. Yapılandırmacı yaklaşım aktif öğrenme ile eski ve yeni bilgileri entegre eden, bireyin kendisini ve çevresini keşfetmesini sağlayan, üretici, yapıcı ve yaratıcı bir eğitim anlayışıdır. Programın amacı bireyi iyi bir insan ve etkin bir vatandaş olarak yetiştirmektir. 2005-2006 öğretim yılından günümüze kadar uygulanmıştır. 2017 yılında program tekrar ele alınarak önemli derecede revize edilerek yeniden düzenlendi. 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlandı.

Sosyal Bilgiler öğretim programının eğitim felsefesi 2005 yılına kadar daimicilik ve esasicilik anlayışı ön planda iken 2005'den itibaren sosyal oluşturmacı anlayışına değiştiği görülür (MEB, 2005). Uygulama ve anlayış olarak tematik temelli ve disiplinler arası yaklaşım kabul edilir. Tema başlığında sosyal bilimlerin içinde yer alan bilimlerle bağlantılı konular yer alır. Hedef ve davranışlar yerine kazanımların alması önemli bir başka değişimdir. Bunun sebebi hedef ve davranışlar davranışçılığı ifade ederken kazanım ise yapılandırmacılığı ifade etmektedir. Öğrenme alanları, beceriler, değerler, tutumların yer alması da bir başka değişkenliğidir. Yapılandırmacı eğitim anlayışında; öğrenci merkezli olup öğrenci yaşantılarından yola çıkılarak elde edilen bilgiyi ve beceriyi sosyal bilgiler açısından, çevreyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan yeni anlayışı yaşama geçirilmeye çalışılmasıdır (MEB, 2005). Konular ardışık bir şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla sarmal bir yaklaşım uygulanmaktadır. Öğretmenin rolü yol göstericidir. Öğrencilerin çeşitli araç, gereç, yazılı ve görsel materyaller kullanarak öğretim programında yer alan kazanımları yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri gerektiği vurgulanır. Ölçme değerlendirme alanında geleneksel yöntemlerin yanında (yazılı sınav, test gibi değerlendirmeler gibi) portfolyo, performans, proje, gözlem gibi modern değerlendirme araçları da dâhil edilmiştir. Eğitim süreci içinde öğrencilerin bir bütün halinde değerlendirmesini esas almıştır. Hem öğretmen hem de öğrenci açısından daha çok fayda sağlayan bir değerlendirme anlayışıdır. Bir diğer farklılık ise kazanımlar için hazırlanan etkinlik çalışmalarıdır. Etkinlik çalışmaları öğrencilerin derse daha aktif katılmalarını sağladığı gibi kalıcı öğrenmeyi de sağlamaktadır. Öğrencinin içinde yer aldığı her çalışma kazanımın bireye özgün yapılanmasını sağlar. Bu da akademik başarının artmasının yanında günlük hayatımızda kullanma becerisini de kazandırır (MEB, 2005).

Yapılandırmacı yaklaşım anlayışını kabul eden 2005 programı Sosyal bilgiler öğretim programlarının geçmişten günümüze kadar en büyük değişimin yaşandığı görülür. 2017 yılında taslak halinde yeniden düzenlenen program 2018 yılında yeniden revize edilerek tüm sınıflarda uygulanmaya konulmuştur.

Konumuzun başında söylendiği gibi bilim alanındaki değişimler hızla devam etmektedir. Bu değişimler toplum yaşantısını etkilemektedir. Dolayısıyla okullarda okutulan öğretim programların değişmesi de kaçınılmaz olacaktır. Çağdaş medeniyet seviyesini korumak için toplumların öğretim programları çağın gereklerine göre düzenlenmeli ve dolayısıyla değişmelidir. Bu bağlamda öğretim programlarının kazanımları, becerileri, değerleri, tutumları, etkinlikleri, ders içerikleri, öğretim materyalleri, değerlendirme ölçütleri yeniden düzenlenmesi gerekir. Öğretim programları düzenlenirken dersin özelliği ve hedef kitlenin özelliği gibi unsurlar da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır (Ayrancı, Mutlu, 2017).

Eğitimin kalitesi yenilenen eğitim programları ile olur. Bunun yanında programların uygulayıcısı olan öğretmenlerimizin kalitesi ve yeterliliğini de unutmamak gerekir. Çağdaş bir eğitimin dinamik bir yapı sergilemesi öğretim programına ve programın yürütücüsü olan öğretmenlerin aktivitesine bağlıdır (Girgin, 2011:12).

Türk öğrencilerinin TIMSS, PISA ve PIRLS gibi sınavlardan düşük notlar alması Türk Eğitim Sisteminin 2004 yılından itibaren program geliştirmeye dayalı bir süreç başlatmasına sebep olmuştur (MEB, 2017; 5-6). Geliştirilen programlarda üst düzey zihinsel becerileri içeren yapılandırmacı yaklaşıma dayandırıldığı görülür. Etkinlik merkezli, eleştirel düşünme, analiz yapma, problem çözme gibi birçok bilişsel becerilerin yoğunluk kazanması programın öğrenci merkezli olmasından kaynaklanır.

1.2. Problem Durumu ve Amaç

2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının yayımlanması ile 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları arasındaki karşılaştırmalı olarak yapılan değerlendirme çalışmasında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- 1- 2005 ile 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında coğrafi kazanımlar alanında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- 2- 2005 ile 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında coğrafi beceriler alanında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- 3- Coğrafya alanına ait kazanımların ve becerilerin programdaki yeri ne olmuştur? Sosyal Bilgiler dersinin kapsamında Coğrafya konuları daraltıldı mı, genişletildi mi ya da aynımı kaldı?

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma türlerinden doküman incelemesi ve içerik analizi tekniği ile yapılandırılmıştır. 2005 ve 2018 yıl Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları coğrafi kazanımlar ve coğrafi beceriler alanlarında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İçerik analizi, bilimsel bir yaklaşım olup sözel,

yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine imkân tanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Cohen, Manion ve Morrison (2007)'a göre içerik analizi, araştırma sonucu ele geçirilen bilgilerin içeriklerinde yer alan temaların ve iletilerin incelenmesi ve somut veriler halinde özetlenmesi olarak da açıklanabilir. Sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Çeşitli kitaplar, kitap bölümleri, tarihsel dokümanlar, başlıklar, yazılı metinlerin içinde yer alan bazı kelimelerin içerik olarak incelendiği, özetlendiği ve sistematik olarak somut bir şekilde yoğun olarak kullanılan içerik analizi, genel başlığın içeriğini kapsayan alt başlıklar çerçevesinde daha dar kapsamlı olarak incelendiği, sistematik, tekrar edilebilir bir teknik olarak tanımlanabilir.

İçerik analizi yoluyla verilerin belirlenmesi ve içinde gizli olan gerçeklerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Gülbahar ve Alper, 2009). Bu çalışmanın ilk aşamasında kodlamalar yapılmış ve çeşitli temalara ulaşılmıştır. Düzenlenen veriler, tespit edilen temalar çerçevesinde gruplandırılmış, veriler arasında uygun olanlar sayısal hale getirilerek sunulmuştur. Son olarak, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Bu çalışmada yatay yaklaşıma göre Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının 2005 ve 2018 yıllarında yapılan değişiklikler çerçevesinde coğrafi kazanımlar ve coğrafi beceriler alanlarında karşılaştırması yapılacaktır.

Bu çalışmanın konusunu sınırlandıran konuların amaçları ve soruların cevaplarının araması yapılacağı dokümanlar sadece müfredat programlarıdır. Bundan dolayı amaçlı örneklem türlerinden biri olan ölçüt örneklem türü bu çalışmada kullanılmıştır (Çoban ve Akşit, 2018: 484). Belli ölçütleri sağlayan ölçüt örneklem, tüm durumların seçimi (Patton, 2014: 213) olarak tanımlanmaktadır. Araştırmanın ana dokümanlarını Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarıdır. Bowen'e göre (2009) bir araştırma girişiminin parçası olan dokümanlar, çeşitli hedeflere hizmet edebilirler ve bu hedefler çerçevesinde dokümanlar beş özel fonksiyona sahiptirler. Bunlardan biri de dokümanların değişim ve gelişimi izlemenin yolunu sağlamasıdır.

Araştırmada içerik analiz tekniğinin kullanılmasının sebebi araştırma sorularını tematik çerçeveye oluşturmasından dolayıdır. Veriler önceden belirlenen temalara göre elde edilir. Yapılan araştırma sonucunda alınan veriler düzenlenir, analizi yapılır ve değerlendirmesi yapılarak sunulur. Bulgular, sistemli ve açık bir şekilde betimlenir. Ardından bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır, değerlendirilir, ilişkiler kurularak sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 225-226). Araştırma sorularında yer alan coğrafi kazanım ve coğrafi beceri alanları önce her iki öğretim programda alınıp şekilleri incelenir ve yorumlanır. Programlara ait veriler belirlenen alanlar çerçevesinde karşılaştırılarak sonuçları çıkarılır.

2.1.Süreç

Bu araştırma nitel araştırma türlerinden doküman incelemesi tekniği ile yapılandırılmıştır. Forster (1995)'e göre doküman analizi beş aşamada yapılır. Bunlar; dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanmadır (Akt. Yıldırım &

Şimşek, 2011). Araştırma doküman analizinin aşamalarına uygun olarak yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın transferliliğini artırmak için verinin toplanması, veri kaynağının özellikleri, hangi özelliklere göre seçildikleri, verinin incelenmesi ve araştırmanın sınırlılıkları olan detaylı betimlemelere yer verilmiştir. Böylece araştırmanın transfer edilebilir durumuna katkı sağlamıştır (Creswell& Miller, 2000).Araştırmada yapılan çalışmalar aşağıda belirtilmiştir:

1- Öncelikle 2005 ve 2018 yıllarına ait Sosyal Bilgiler öğretim programlarına ulaşılır. Bowen'e göre (2009) çeşitli formlar halinde bulunan dokümanlar, bir çalışmanın parçası olarak sistematik değerlendirme için kullanılabilir. Bunlar; yazılı ve görsel çeşitli belgeler olabilir. Buna göre Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun web sitesinden 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programlarının dokümanlarına ulaşılmıştır.

2- Dokümanların asıllarının gözden geçirilmesidir. McCulloch'a göre (2004'den akt. Merriam, 2009) dokümanlara ulaşıldığında aslı olup olmadıklarının mutlaka araştırılması ve dokümanın nerede ve ne zaman yazıldığını belirten ifadelerin mutlaka yazar tarafından, doğrulanması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi sitesinden dokümanlar alındığı için orijinalliği tespit edilmiştir.

3- Dokümanları anlama aşmasında elimizde bulunan her iki öğreti programının coğrafi kazanımları ve becerileri tek tek incelenerek sınıf ve ünite bazında karşılaştırmalı olarak alt problemlere göre araştırılması yapılarak değerlendirilmiştir.

4-Veri analizi dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

a- Örneklem olarak amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır.

b-Kategori belirlemede, mesaj öğeleri ele alınmalı ve gözden geçirilmelidir. Yani açık yaklaşım tercih edilmiştir (Bilgin, 2014). Bu bağlamda öğretim programları incelenerek taramaları yapılmış ve analizi yapılacak iki alt problem tespit edilmiştir. Böylece araştırmacı tarafından kategoriler oluşturulmuş ve karşılaştırılması yapılmıştır (Tay, 2018:471).

c-Bloom'un programın öğelerine dayalı analiz birimi tespit edilmiştir. Yetişek değerlendirmesi temel alınarak programın öğelerinden olan beceriler ve kazanımlar oluşturmaktadır (Tay, 2018:471).

d- Sayısallaştırma aşamasında ise dokümanlar teker teker incelenerek analiz birimlerine uygun olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Elde edilen veriler ile tablolar oluşturulmuş, karşılaştırmalar somut olarak sunulmuştur. Örnek alıntılara yer verilerek araştırmacı tarafından yapılan yorumların desteklenmesi sağlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Coğrafi Beceriler

Öğretim süreci içinde bireylere kabiliyet kazandırılmasına beceri denir. Ortaöğretim coğrafya dersinde bireylerin mekânsal algısını üst düzeye çıkaracak belli başlı beceriler yer almaktadır. Bu beceriler ortak beceriler ve temel coğrafi beceriler olarak ikiye ayrılır. Becerilerin kazandırılması kazanımlara entegre edilerek verilmiştir. Başlıca coğrafi beceriler; harita, gözlem, arazi çalışma, coğrafi sorgulama, tablo, grafik, diyagram hazırlama ve yorumlama, zamanı algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile kanıt kullanmadır (MEB, 2005).

1. Gözlem

Doğada yaşanan olay ve olguları tanımlama, dikkat etme, neden ve sonuçlarını açıklama, ilişkiler kurabilme, sonuçlar çıkarabilme ve gelecek için planlar kurabilme için yapılan gözleme ve gözlediklerini kaydetme çalışmalarına coğrafi gözlem denir. Bu beceri ile olay ve olgular arasında karşılaştırma yaparak somut olarak çıkarımlarda bulunulur ve bunların günlük hayatta kullanma becerisi kazandırılır. Çevre gezileri, arazi çalışmaları bu becerinin gelişmesini sağlayan etkinliklerden birkaçıdır (MEB, CDÖP, 2005,2018).

2. Arazide Çalışma

Bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmaları sınıf dışında yapılan bir çalışmadır. Coğrafya dersi önemli bir yeri vardır. Olay ve olguları gözlemlemeye dayalı arazi çalışmalarında öncelikle çalışmanın amaçları belirlenir. Belirlenen amaçlara uygun plan tasarlanır, gerekli araç ve gereç temini yapılır. Arazide yapılan çalışmaların verileri toplanır, analizi yapılır, sonuçları çıkarılır ve raporu yazılır (MEB, CDÖP, 2005, 2018).

3. Coğrafi Sorgulama

Bireylerin çevresinde gördüğü olay ve nesnelere öğrenmek için sorular sorarak ele almasını, coğrafyanın temel ilkeleri çerçevesinde analiz ederek incelemesini, sonuçlar çıkarmasını sağlayan coğrafi becerilerden birisidir. Bunun yanında problemleri tespit ederek coğrafya biliminin kullandığı yöntem, teknik ve donanımlar ile çözüm önerileri getirmesidir (GESp-1994:42, Malone vd.- 2003-XX1, Gersmehl-2005:97).

4. Zamanı Algılama

Bir sistem ve dokunun oluşması belli bir zaman süreci içinde gerçekleşir. Coğrafya dersinde doğa ve insana ait süreçlerin oluşturduğu sistem ve dokuların oluşması farklı zamanlarda gerçekleşir. Coğrafyada oluşan her olayın oluşma süreçleri açısından farklı zaman algılarını kazandıran beceri zaman algısı olarak isimlendirilir. Jeolojik zamanlar, Dünya'nın hareketleri gibi (MEB, CDÖP, 2005, 2018).

5. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Mekân, zaman ve coğrafi süreçlerde görülen değişimi ve sürekliliğin nedenlerini, benzer ve farklı yönlerini bulmayı sağlayan coğrafi beceridir (MEB, CDÖP, 2005,2018).

6. Harita Becerileri

Harita çalışmaları coğrafya öğretiminde önemli bir yer tutar. Küre ve atlas kullanma başta olmak üzere amacına uygun harita seçimi, yön ve konum belirleme, alan ve uzunluk hesaplamaları, mekânsal dağılımları, haritayı okuma ve doğru algılama başlıca içeriklerini oluşturur. Coğrafi olay ve olguların sebep ve sonuçlarına bağlı olarak dağılımlarını belirlemede, arazi çalışmalarında, dünya üzerindeki herhangi bir noktanın konumlarını belirlemede haritalardan yararlanır (MEB, CDÖP, 2005,2018).

7. Tablo, Grafik ve Diyagram Hazırlama ve Yorumlama

Konulara uygun seçilen veriler sınıflandırılır. Sınıflandırmalar özelliklerine göre şematik hale getirilir. Veriler görselleştirilerek somutlaştırılır. Öğrenimi kolaylaştırılarak doğru yerde kullanımı sağlanır ve sentezlemesi yapılır (MEB, CDÖP, 2005,2018).

8. Kanıt Kullanma

Coğrafyada doğa ve insana ait kanıtlar kullanılır. Bunlar; birincil, ikincil veya doğrudan araziden elde edilen kanıtlardır. Fosil, taş, toprak, doğal unsur, eşya, para, yerleşim alanları gibi birçok örnekler coğrafi olay ve olguların incelemesi yapıldığında kanıt olarak kullanılır (MEB, CDÖP, 2005,2018).

Yukarıda anlatılan coğrafi becerilerin 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim programlarındaki yeri incelenip karşılaştırması yapıldığında aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır.

3.1.1. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafi Beceriler

Tablo 1: 2005 Sosyal bilgiler öğretim programı coğrafi becerileri

ÖĞRENME ALANI	4. SINIF VERİLECEK COĞRAFİ BECERİLER	5. SINIF VERİLECEK COĞRAFİ BECERİLER	6. SINIF VERİLECEK COĞRAFİ BECERİLER	7. SINIF VERİLECEK COĞRAFİ BECERİLER
Birey ve Toplum	Kanıtı tanıma ve kullanma	-----	-----	-----
Kültür ve Miras	-----	Görsel kanıt kullanma	-----	-----
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama	Gözlem	Harita okuma ve atlas kullanma	Grafik hazırlama
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Tablo, diyagram ve grafik okuma	Basit istatistikî verilerini yorumlama	-----	-----
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-----	-----	-----	Zaman ve kronolojiyi algılama
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-----	-----	Bu ünite yok	Bu ünite yok
Güç, Yönetim ve Toplum	-----	-----	-----	-----
Küresel Bağlantılar	-----	-----	-----	-----

(MEB, 2005)

Tablo 2: 2018 Sosyal bilgiler öğretim programı coğrafi beceriler

ÖĞRENME ALANI	4. SINIF VERİLECEK COĞRAFI BECERİLER	5. SINIF VERİLECEK COĞRAFI BECERİLER	6. SINIF VERİLECEK COĞRAFI BECERİLER	7. SINIF VERİLECEK COĞRAFI BECERİLER
Birey ve Toplum	Kanıt kullanma Zaman ve kronolojiyi algılama	-----	Zaman ve kronolojiyi algılama	-----
Kültür ve Miras	Kanıt kullanma, Zaman ve kronolojiyi algılama Değişim ve sürekliliği algılama	-----	Zaman ve kronolojiyi algılama	Kanıt kullanma
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama, Harita kullanma Konum analizi Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama	Harita okuryazarlığı Çevre okuryazarlığı, Coğrafi Gözlem	Mekânı algılama Harita okuryazarlığı	Kanıt kullanma, Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama,
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-----	-----	-----	Zaman ve kronolojiyi algılama
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	-----	-----	-----	Değişim ve sürekliliği algılama, Zaman ve kronolojiyi algılama
Etkin Vatandaşlık	-----	-----	-----	-----
Küresel Bağlantılar	-----	-----	-----	-----

(MEB, 2018)

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının coğrafi beceriler ile ilgili karşılaştırması yapıldığında:

2005 öğretim programında; kanıtı tanıma ve kullanma, mekânı algılama, tablo, diyagram ve grafik okuma, gözlem, görsel kanıt kullanma, basit istatistikî verilerini yorumlama, harita okuma ve atlas kullanma, grafik hazırlama, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri bulunurken, 2018 öğretim programında; kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, harita kullanma, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama, harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, coğrafi gözlem becerileri yer alır.

2018 öğretim programında 2005'de yer almayan değişim ve sürekliliği algılama, konum analizi, harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı becerilerinin eklendiği tespit edilmiştir. 2018 öğretim programında coğrafi becerilerinin sayısının artırıldığı gibi coğrafi konuların daha ayrıntılı ve derinlemesine incelemeye önem verilmektedir.

Tablo 3: 2005 ve 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programların coğrafi beceriler alanında karşılaştırılması

ÖĞRENME ALANI	4. SINIF COĞRAFI BECERİLER		5. SINIF COĞRAFI BECERİLER		6. SINIF COĞRAFI BECERİLER		7. SINIF COĞRAFI BECERİLER	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	1	2	0	0	0	1	0	0
Kültür ve Miras	0	3	1	0	0	1	0	1
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	1	4	1	3	1	2	1	2
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1	0	1	0	0	0	0	2
Bilim, Teknoloji ve Toplum	0	0	0	0	0	0	1	1
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	0	-	0	-	-	-	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum	0	-	0	-	0	-	0	-
Küresel Bağlantılar	0	0	0	0	0	0	0	0
Etkin Vatandaşlık	-	0	-	0	-	0	-	0
Toplam	3	9	3	3	1	4	2	6

(MEB, 2005-2018)

2005 ve 2018 öğretim programlarının coğrafi becerilerinin sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 9 coğrafi beceri kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında bu sayının 22'ye çıkarılmıştır.

4. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 3'den 9'a çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi beceriler kanıtı tanıma ve kullanma, mekânı algılama, tablo, diyagram ve grafik okuma iken 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi becerilere ilaveten zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, konum analizi, harita kullanma becerileri eklenmiştir. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; birey ve toplum, insanlar, yerler ve çevreler, üretim, dağıtım ve tüketim ünitelerinde yer alırken 2018 öğretim programında ise birey ve toplum, kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler ünitelerinde yer almaktadır. 2005'te üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde coğrafi beceriler bulunurken 2018'te bu ünitenin yerini kültür ve miras ünitesi yer almıştır. Diğer iki ünitelerin her iki öğretim programında ortak olarak yer alır.

5. sınıflarda coğrafi beceri sayısının her iki öğretim programında üç tanedir. 2005 öğretim programında coğrafi beceriler gözlem, görsel kanıt kullanma, basit istatistikî verilerini yorumlama iken 2018 öğretim programında yer alan coğrafi beceriler ise harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, coğrafi gözlemdir. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; kültür ve miras, insanlar, yerler ve

çevreler, üretim, dağıtım ve tüketim ünitelerinde yer alırken 2018 öğretim programında ise insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde yer alır. 2005 öğretim programında üç farklı üniteye birer coğrafi beceri kazanımları bulunurken 2018 öğretim programında bütün coğrafi beceriler tek bir ünite içinde yer almaktadır.

6. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 1'den 4'e çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında kazandırılacak coğrafi beceri harita okuma ve atlas kullanma iken 2018 öğretim programında zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, harita okuryazarlığı becerileri yer alır. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında beceri kazanımı sadece insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde yer alırken 2018 öğretim programında ise birey ve toplum, kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler ünitelerinde yer almaktadır. 2005'te sadece bir üniteye bir coğrafi beceri kazanımı yer alırken 2018 programında üç farklı üniteye dört coğrafi beceri kazanımı tespit edilmiştir.

7. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 2'den 6'ya çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi beceriler grafik hazırlama, zaman ve kronolojiyi algılama iken 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi becerilere ilaveten değişim ve sürekliliği algılama kanıt kullanma, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerilerinin eklendiği görülür. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler, bilim, teknoloji ve toplum ünitelerinde yer alırken 2018 öğretim programında ise kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler, üretim, dağıtım ve tüketim ile bilim, teknoloji ve toplum ünitelerinde yer almaktadır. 2018'te kültür ve miras ile üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde coğrafi beceriler bulunurken diğer iki ünitelerin her iki öğretim programında ortak olarak yer alır.

3.1.2.Coğrafi Kazanımlar

Sosyal bilgiler öğretim programında konu ve sınıf bazında sarmal bir yaklaşım anlayışı ile kazanımlar ve açıklamalar tekrar edilmekte, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktularına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da günlük hayata dair bilgi, beceri ve yetkinlikler ile kalıcı ve anlamlı bir öğretim programı oluşturulmuştur (MEB,2018:3).

1.İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafya

Sosyal Bilgiler eğitimi hayat bilgisi öğretimi ile başlar. Yaş grubunun özelliğine bağlı olarak somut, genel, basit ve yakınlık ilkesine bağlı olarak coğrafi olay ve olguları yaparak, yaşayarak tümdengelim yöntemine uygun olarak öğretim yapılır.

2005 Sosyal bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı yer alır. İçlerinden coğrafyayı ilgilendiren kazanımların öğrenme alanları üç tanedir. Bunlar; 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır. 2018 sosyal bilgiler öğretim programında ise sekiz öğrenme alanından dört tanesi coğrafyayı ilgilendiren kazanımlardır. Bunlar; 1. Kültür ve miras, 2.İnsanlar, yerler ve çevreler, 3. Üretim, tüketim ve dağıtım, 4. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır. Bunlar 4. sınıfın sonuna kadar devam etmektedir.

2.Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafya

2005 Sosyal bilgiler öğretim programında 4. sınıftaki dokuz öğrenme alanı 5.,6. ve 7. sınıfta da devam etmektedir. Coğrafyayı ilgilendiren kazanımlar ortaokul sosyal bilgiler öğretim programında da devam etmektedir. Bu öğrenme alanları ilkokulda olduğu gibi 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır (MEB,2005). 2018 sosyal bilgiler öğretim programında ise sekiz öğrenme alanı dördü coğrafyayı ilgilendiren kazanımlardır. Bunlar; 1. Kültür ve miras, 2.İnsanlar, yerler ve çevreler, 3. Üretim, tüketim ve dağıtım, 4. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır. Bunlar 5. sınıftan 7. sınıfın sonuna kadar devam etmektedir (MEB,2018).

3.2.1. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Coğrafi Kazanımlar

Tablo 4: 2005 Sosyal bilgiler öğretim programı coğrafi kazanımları

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Coğrafi Kazanımlar	5. Sınıf Coğrafi Kazanımlar
Birey ve Toplum	-----	-----
Kültür ve Miras	-----	-----
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.4.3.1.Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur</p> <p>SB.4.3.2.Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.</p> <p>SB.4.3.3.Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.</p> <p>SB.4.3.4.Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.</p> <p>SB.4.3.5.Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.</p> <p>SB.4.3.6.Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.</p> <p>SB.4.3.7.Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığımız yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.4.3.8.Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.</p>	<p>SB.5.3.1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıtır</p> <p>SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.</p> <p>SB.5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.</p> <p>SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.</p> <p>SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.</p> <p>SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerdir.</p> <p>SB.5.3.7. Yaşadığı bölgede doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.</p>
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	<p>SB.4.4.3.Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.</p> <p>SB.4.4.6.Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.</p>	<p>SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.</p> <p>SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.</p> <p>SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.</p> <p>SB.5.4.5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.</p>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-----	-----
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-----	-----

Güç, Yönetim Ve Toplum	-----	-----
Küresel Bağlantılar	SB.4.8.1.Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder	SB.5.8.2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder. SB.5.8.3.Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır. SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir. SB.5.8.5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder. SB.5.8.6. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.

(MEB,2005)

Öğrenme Alanı	6. Sınıf Coğrafi Kazanımlar	7. Sınıf Coğrafi Kazanımlar
Birey ve Toplum	-----	-----
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.6.2.1.Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.2.Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. SB.6.2.3.Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.4.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.5.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. SB.6.2.6.Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.7.Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	SB.7.2.1.Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır. SB.7.2.2.Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar. SB.7.2.3.Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir. SB.7.2.4. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.
Kültür ve Miras	-----	-----
	SB.6.4.1.Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. SB.6.4.2.Türkiye’nin coğrafi	SB.7.4.1.Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. SB.7.4.2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine

Üretim, Dağıtım Ve Tüketim	özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. SB.6.4.4.Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır. SB.6.4.5.Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	tarihten ve günümüzden örnekler verir. SB.7.4.3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
Bilim, Teknoloji Ve Toplum	-----	-----
Güç, Yönetim ve Toplum	-----	-----
Küresel Bağlantılar	SB.6.7.1.Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.7.2.Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. SB.6.7.3.Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. SB.6.7.4.Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder.	SB.7.7.2.Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.

(MEB,2005)

3.2.2. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Coğrafi Kazanımlar

Tablo 5: 2018 Sosyal bilgiler öğretim programı coğrafi kazanımları

Öğrenme Alanı	4. Sınıf Coğrafi Kazanımlar	5. Sınıf Coğrafi Kazanımlar
Birey ve Toplum	-----	-----
Kültür ve Miras	SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder. SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır. SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler. SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder. SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini

		değerlendirir.	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.</p> <p>SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.</p> <p>SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.</p> <p>SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.</p>	<p>SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.</p> <p>SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar, etkilerine örnekler verir.</p> <p>SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.</p> <p>SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.</p>	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-----	-----	
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	<p>SB.4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.</p> <p>SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.</p> <p>SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.</p> <p>SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.</p> <p>SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.</p>	<p>SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.</p> <p>SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır.</p> <p>SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.</p> <p>SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder.</p> <p>SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.</p> <p>SB.5.5.6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.</p>	
Etkin Vatandaşlık	-----	-----	
Küresel Bağlantılar	<p>SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.</p> <p>SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.</p> <p>SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.</p> <p>SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.</p>	<p>SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.</p> <p>SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.</p> <p>SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.</p> <p>SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.</p>	

(MEB, 2018)

Öğrenme Alanı	6. Sınıf Coğrafi Kazanımlar	7. Sınıf Coğrafi Kazanımlar
Birey ve Toplum	-----	-----
	SB.6.2.1. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine	SB.7.2.3. Avrupa'daki gelişmelerle bağlantılı olarak Osmanlı Devleti'ni değişime zorlayan süreçleri kavrar.

Kültür ve Miras	<p>ilişkin çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.6.2.2. İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.</p> <p>SB.6.2.3. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.</p> <p>SB.6.2.4. Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.</p> <p>SB.6.2.5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.</p>	<p>SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.</p>
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	<p>SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.</p> <p>SB.6.3.2. Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.</p> <p>SB.6.3.3. Türkiye'nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.</p> <p>SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.</p>	<p>SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>SB.7.3.2. Türkiye'de nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar.</p> <p>SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.</p> <p>SB.7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.</p>
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-----	-----
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	<p>SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.</p> <p>SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.</p> <p>SB.6.5.3. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.</p> <p>SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.</p> <p>SB.6.5.5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.</p> <p>SB.6.5.6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.</p>	<p>SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.</p> <p>SB.7.5.2. Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.</p> <p>SB.7.5.3. Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir.</p> <p>SB.7.5.4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır.</p> <p>SB.7.5.5. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.</p> <p>SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.</p>
Etkin Vatandaşlık	-----	-----

Küresel Bağlantılar	<p>SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.</p> <p>SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.</p> <p>SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.</p> <p>SB.6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.</p>	<p>SB.7.7.1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir.</p> <p>SB.7.7.2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıtır.</p> <p>SB.7.7.3. Çeşitli kültürlere yönelik kalıp yargıları sorgular.</p> <p>SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.</p>
---------------------	--	---

(MEB,2018)

3.2.3.2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programların Coğrafi Kazanımlar Alanında Karşılaştırılması

Tablo 6: 2005- 2018 Sosyal bilgiler öğretim programı coğrafi kazanımların karşılaştırılması

ÖĞRENME ALANI	4. SINIF COĞRAFİ KAZANIMLAR		5. SINIF COĞRAFİ KAZANIMLAR		6. SINIF COĞRAFİ KAZANIMLAR		7. SINIF COĞRAFİ KAZANIMLAR	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	0	0	0	0	0	0	0	0
Kültür ve Miras	0	1	0	5	0	5	0	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8	6	7	5	7	4	4	4
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	2	5	4	6	4	6	3	6
Bilim, Teknoloji ve Toplum	0	0	0	0	0	0	0	0
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	0	0	0	0	0	0	0	0
Güç, Yönetim ve Toplum	0	0	0	0	0	0	0	0
Küresel Bağlantılar	1	4	5	4	4	4	1	4
Etkin Vatandaşlık	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	11	16	16	20	15	29	11	17

(MEB, 2005-2018)

2005 ve 2018 öğretim programlarının coğrafi kazanımların sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 53 coğrafi kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında kazanım sayısının 82'ye çıkarılmıştır.

4. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 11'den 16'ya çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur.2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 8 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 6'ya indirilmiştir. Kazanımların içerikleri incelendiğinde 2005'teki yer alan konum, kroki, iklim, doğal ve beşeri unsurlar, doğal afet konuları yer alırken 2018'deki programda bu konuların içeriğine yaşadığın yerin nüfus ve yer şekilleri konusu ilave edilmiştir. Sayı olarak azaltılmış ama içerik olarak genişletilmiştir. Kültür ve miras ünitesinde 1 kazanım eklenirken, üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinin kazanım sayısı 2'den 5'e çıkarılmıştır. 2005'teki öğretim programında üretim, tüketim ve dağıtım konusu genel olarak tümevarım yöntemi çerçevesinde incelenirken 2018'deki programda aile bütçesi, kişisel bütçe, ekonomik faaliyetler gibi tümdengelim yöntemi ile konu incelenmektedir. Küresel bağlantılar ünitesinde ise kazanım sayısı 1'den 4'e çıkarılmıştır. Dünya ülkelerinin tanınmasının yanında Türkiye'nin komşuları ile ilişkileri, farklı ülkeler arasındaki kültürel farklılıklar ile ülkemizin kültürünün karşılaştırılması ve kültürün ülkeler arasında öneminin fark edilmesi ile birlikte içerikleri zenginleştirilmiştir.

5. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 16'dan 20'ye çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur.2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 7 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 5'e indirilmiştir. Kazanımların içerikleri incelendiğinde 2005'teki yer alan kabartma haritası ayrıntısı 2018'deki programında yer almaz. Yaşadığı yerin; yeryüzü şekillerini, iklimini, insan dağılışı ile faaliyetlerine etkilerini, doğal afet üzerinde etkilerini inceler, bu etkilerin toplum üstündeki yerini kanıtlamak için yazılı ve sözlü kültürdeki yeri ile karşılaştırmasını yapar iken 2018'deki programda bu konuların içeriği daha genel olarak alınmıştır. Doğal afetler konusunda 2005'de insanın doğal afetler üzerindeki etkisi yer alırken 2018'de doğal afetlerin toplum hayatı üzerindeki etkisi yer alır.Kültür ve miras ünitesinde 5 kazanım eklenerek coğrafyada kültür ve mirasın yeri de eklenerek coğrafi kazanımların alanı genişletilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde 2005'te kazanım sayısı 4 iken 2018'de 6'ya çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında yer alan yaşadığı yerin ekonomik faaliyetleri, coğrafi özelliklerin ekonomiye etkilerini, ülke ekonomisine etkilerini, insanın ekonomideki yeri gibi yakından uzağa ilkesine bağlı bir öğrenme yolu izlenirken 2018 öğretim programında yaşadığı yerin ekonomik faaliyetlerin incelenmesinde analiz çalışmaları yapılarak daha ayrıntılı bir çalışma yapılır. Yapılan analiz çalışmaları ile bireysel çıkarımlarda bulunulur ve sonuçlar çıkarılır.

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı görülür. Küresel bağlantılar ünitesinde ise 2005’de 5 tane olan kazanım sayısı 2018’de 4’e inmiştir. Kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 öğretim programında; ülkeler arasında ekonomik alışverişler, bu alışverişlerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini, ülkelerin ortak miras öğelerini, bu ortak miras sonucu ortaya çıkan turizmin yerini ve uluslar arası ilişkilerdeki turizmin yeri ile ilgili bakış açısı geliştirirken 2018 öğretim programında bu konuların tamamını 4 kazanım başlığı altına alınmıştır.

6. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 15’den 29’a çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 4 kazanım sayısı 2018 öğretim programında da 4 olarak kalmıştır. Kazanımların içerikleri incelendiğinde; 2005 öğretim programında farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunma, konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlama, Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunma, haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunma, haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklama, örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunma, Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark edilirken 2018 öğretim programı incelendiğinde aynı konu başlıkları daha genelleştirilerek alınmıştır. Son bölümde yer alan Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları ile ilgili bölüm yer almaz. Kültür ve miras ünitesinde 5 kazanım eklenerek coğrafyada kültür ve mirasın yeri de eklenerek coğrafi kazanımların alanı genişletilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde 2005’te kazanım sayısı 4 iken 2018’de 6’ya çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında ülkemizin doğal kaynakları, coğrafi özellikler arasındaki ilişkisi, ekonomik faaliyetlerdeki yeri ve önemi, doğal kaynakların kullanımının insan yaşamına etkisini, nitelikli insanın ekonomiye etkisi kazandırılır. Bu kazanımlara 2018 öğretim programında vatandaşlık görevi olan vergi vermenin önemi ile ilgi duyulan meslek dalları eklenmiştir. Küresel bağlantılar ünitesinde ise 2005’de 4 tane olan kazanım sayısı 2018’de yine 4 olarak kalmıştır. Kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 öğretim programında; görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur, ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir, Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı

açısından değerlendirir, Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. 2018 öğretim programında ise bu konular değerlendirme yerine analiz olarak değiştirilmiştir. Doğal afetler ve çevre sorunları konuları yerine daha genel olarak ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslar arası alanda üstlendiği rollerin analizi alınmıştır. Ayrıca popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgulaması eklenmiştir.

7. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 11'den 17'ye çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür. Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 7 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 4'e indirilmiştir. Kazanımların içerikleri incelendiğinde; 2005 öğretim programında Türkiye'de nüfus, dağılışı, özellikleri, eğitim ve çalışma hakkı, göç konusu yer alırken 2018 öğretim programında aynı konu başlıkları yer alırken eğitim ve çalışma hakkı yerine yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması sonucu ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçları alınmıştır. Kültür ve miras ünitesinde 3 kazanım eklenerek coğrafyada kültür ve mirasın yeri de eklenerek coğrafi kazanımların alanı genişletilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde 2005'te kazanım sayısı 3 iken 2018'de 6'ya çıkarılmıştır. 2005 öğretim programında; üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklama, kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verme, tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirme kazanımları yer alırken 2018 öğretim programında bu konulara, kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verme, tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıma, Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapma, dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz etme konuları eklenerek günümüz şartlarına uygun olarak genişletilmiştir. Küresel bağlantılar ünitesinde ise 2005'de 1 tane olan kazanım sayısı 2018'de yine 4 olarak değiştirilmiştir. Kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 öğretim programında; küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirme yer alırken 2018 öğretim programında Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verme, Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıma, çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgulama ve arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirme konularına yer verilerek ülkemiz bazında

incelemesi yapılmış ve öğrencilere sorunlara çözüm önerileri geliştirme becerisi kazandırılması hedeflenmiştir.

Genel olarak incelendiğinde 2018 öğretim programında her sınıf bazında coğrafi kazanım alanlarının genişletildiği, analiz ve sorgulama gibi bireysel düşünceleri geliştirmeye yönelik çalışmalara önem verildiği, coğrafi olay ve olgulara günümüz şartlarına uygun etkinliklerle çıkarımlarda bulunma yetkisinin verildiği görülmektedir.

Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilirliği sağlanmıştır (MEB, 2018:10).

4.SONUÇ ve TARTIŞMA

Ünlü'nün de (2001:45-46) belirttiği gibi, insanların coğrafya öğrenme ihtiyacı dünyaya geldiği andan itibaren başlar. İnsan doğar doğmaz çevresindeki olayları incelemeye ve anlamaya başlar (Aktaran: Kızılcıoğlu ve Taş,2007:105-106).Bu durum ilkokul ve ortaokulda yer alan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programında yer alan coğrafya kazanım ve becerilerinin önemini ortaya koyar.

4.1. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Coğrafi Beceriler Alanında Karşılaştırılması

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları ele alınarak ünite ve konular bazında ilk olarak coğrafi becerilerin karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre;

2005 öğretim programında; kanıtı tanıma ve kullanma, mekânı algılama, tablo, diyagram ve grafik okuma, gözlem, görsel kanıt kullanma, basit istatistikî verilerini yorumlama, harita okuma ve atlas kullanma, grafik hazırlama, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri yer alırken 2018 öğretim programında;kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, harita kullanma, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama, harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, coğrafi gözlem becerileri yer alır.

2018 öğretim programında 2005'de yer almayan değişim ve sürekliliği algılama, konum analizi, harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı becerilerinin eklendiği görülür.

Buna göre,2018 öğretim programında coğrafi becerilerinin sayısının artırıldığı, coğrafi konuların daha ayrıntılı ve derinlemesine incelemeye önem verildiği görülür.

2005 ve 2018 öğretim programlarının coğrafi becerilerinin sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 9 coğrafi beceri kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında bu sayının 22'ye çıktığı görülür.

4.1.1.4. Sınıfların Coğrafi Becerileri İncelendiğinde;

- ❖ 4. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 3'den 9'a çıkarılmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi beceriler kanıtı tanıma ve kullanma, mekânı algılama, tablo, diyagram ve grafik okuma iken 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi becerilere ilaveten zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, konum analizi, harita kullanma becerilerinin eklendiği görülür.

4.1.2.5. Sınıfların Coğrafi Becerileri İncelendiğinde;

- ❖ 5. sınıflarda coğrafi beceri sayısının her iki öğretim programında üç tanedir.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi beceriler gözlem, görsel kanıt kullanma, basit istatistikî verilerini yorumlama iken 2018 öğretim programında yer alan coğrafi beceriler ise harita okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, coğrafi gözlemdir.

4.1.3.6. Sınıfların Coğrafi Becerileri İncelendiğinde;

- ❖ 6. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 1'den 4'e çıkmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında kazandırılacak coğrafi beceri harita okuma ve atlas kullanma iken 2018 öğretim programında zaman ve kronolojiyi algılama, mekânı algılama, harita okuryazarlığı becerileri yer alır.

❖ 4.1.4.7. Sınıfların Coğrafi Becerileri İncelendiğinde;

- ❖ 7. sınıflarda coğrafi beceri sayısı 2'den 6'ya çıkmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi beceriler grafik hazırlama, zaman ve kronolojiyi algılama iken 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi becerilere ilaveten değişim ve sürekliliği algılama kanıt kullanma, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerilerinin eklendiği görülür.

Genel olarak incelediğinde 2018 öğretim programında coğrafi becerilerin sayısı artırıldığı gibi ünitelerde kullanma alanlarının da genişletildiği tespit edilmiştir. Günlük hayatta önemli bir yer tutan coğrafi becerilerin kazandırılmasında 2005 öğretim programına göre daha fazla yer verilmiştir.

4.2. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Coğrafi Kazanımlar Alanında Karşılaştırılması

Daha sonra 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programları ünite ve konular bazında coğrafi kazanımlar alanında karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre;

2005 Sosyal bilgiler öğretim programında dokuz öğrenme alanı içinden coğrafyayı ilgilendiren kazanımlara yer veren öğrenme alanları üç tanedir. Bunlar; 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır. 2018 sosyal bilgiler öğretim programında ise

sekiz öğrenme alanı içinden coğrafyayı ilgilendiren kazanımlara yer veren öğrenme alanları dört tanedir. Bunlar; 1. Kültür ve miras, 2. İnsanlar, yerler ve çevreler, 3. Üretim, tüketim ve dağıtım, 4. Küresel bağlantılar öğrenme alanlarıdır.

2005 ve 2018 öğretim programlarının coğrafi kazanımların sayısal olarak karşılaştırması yapıldığında toplamda 2005 öğretim programında 53 coğrafi kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında kazanım sayısının 82'ye çıktığı görülür.

4.2.1.4. Sınıfların Coğrafi Kazanımları İncelendiğinde;

- ❖ 4. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 11'den 16'ya çıkarılmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklenmiştir.
- ❖ Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 8 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 6'ya indirilmiştir. Kazanımların içerikleri incelendiğinde 2005'teki yer alan konum, kroki, iklim, doğal ve beşeri unsurlar, doğal afet konuları yer alırken 2018'deki programda bu konuların içeriğine yaşadığın yerin nüfus ve yer şekilleri konusu ilave edilmiştir. Sayı olarak azaltılmış ama içerik olarak genişletilmiştir.

4.2.2.5. Sınıfların Coğrafi Kazanımları İncelendiğinde;

- ❖ 5. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 16'dan 20'ye çıkarılmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesi eklenmiştir.
- ❖ Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 7 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 5'e indirilmiştir. Kazanımların içerikleri incelendiğinde 2005'teki yer alan kabartma haritası ayrıntısı 2018'deki programında yer almaz.

4.2.3.6. Sınıfların Coğrafi Kazanımları İncelendiğinde;

- ❖ 6. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 15'den 29'a çıkarılmıştır.
- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür.
- ❖ Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 4 kazanım sayısı 2018 öğretim programında da 4 olarak kalmıştır.

4.2.4.7. Sınıfların Coğrafi Kazanımları İncelendiğinde;

- ❖ 7. sınıflarda coğrafi kazanım sayısı 11'den 17'ye çıkarılmıştır.

- ❖ 2005 öğretim programında coğrafi kazanımlar 1. İnsanlar, yerler ve çevreler, 2. Üretim, tüketim ve dağıtım, 3. Küresel bağlantılar olmak üzere üç üniteden oluşur. 2018 öğretim programında yukarıda yer alan coğrafi kazanımlara ilaveten Kültür ve miras ünitesinin eklendiği görülür.
- ❖ Ünite bazında incelendiğinde ise 2005 öğretim programında; insanlar, yerler ve çevreler ünitesinde 7 kazanım sayısı varken 2018 öğretim programında 4'e indirilmiştir.

Genel olarak bakıldığında 2018 sosyal bilgiler öğretim programının 2005 öğretim programına göre coğrafi kazanımlar açısından sayı bakımından artırıldığı gibi içerik açısından da zenginleştirildiği tespit edilmiştir.

Günümüz toplumunun hayati bilgilerinden biri de coğrafya eğitimidir. Öğrencilerin hem ülkelerine faydalı birer vatandaş olabilmeleri için hem de gelişen ve sürekli değişen dünyayı takip edebilmeleri, çağdaş yaşam koşullarına ayak uydurabilmeleri için iyi bir coğrafya eğitimi almalarını gerektirir. Her ülke kendi vatandaşlarının sahip oldukları dünya bilgisi ile çevre kalitesini koruyabildikleri gibi farklı kültürlerle sahip insanların dünyayı paylaştıklarının farkına varmasını da sağlar.

KAYNAKÇA

- Ayrancı, B.B., Mutlu, H.H. (2017).2006, 2015 Ve 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *International Journal of Language Academy Dergisi*, Vol: 8, Issue: 27,ss.119-130. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3793>.
- Baysal, N.Z. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Programlarının Felsefi Temelleri. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Tanrıoğen, A. (Ed.). İstanbul: Lisans Yayıncılık, ss. 57-76.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Bowen, G. A. (2009). Documentanalysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40. DOI 10.3316/QRJ0902027.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyükköztürk, Ş.,Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. Baskı) . Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39: 124-130.
- Cohen, L.,Manion, L. ve Morrison, K. (2007),*Research methods in education*(6th ed.). NewYork, NY: Routledge.

- Çoban, O. ve Akşit, İ. (2018).2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of HistoryCulturean Art Research*, 7(1), 479-505. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395.
- Geography EducationStandards Project (GESp). (1994). *Geographyfor life nationalgeographystandars*. Washington: DC NationalGeographySociety.
- Gersmehl, P. (2005), *TeachingGeography*, TheGuilfordPress, NewYork.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11-26, http://dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri.
- Gülbahar, Y. ve Alper, A. (2009). Öğretim teknolojileri alanında yapılan araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42-2, ss. 93-111.
- Kızılçaoğlu, A. ve Taş, H.İ. (2007). İlköğretim İkinci Kademedede Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi: Öğrenme Alanları ve Kazanım Boyutu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 16, ss. 93-108. Marmara Üniversitesi.
- Malone, L.,Palmer, A. M., Voigt, C. L., (2003), *MappingOur World; GIS, lessonsforEducators*, ESRI Press, USA.
- MEB, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4.-5. Sınıflar Öğretim Programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2005). Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2018). Coğrafya Dersi Öğretim Programı (CDÖP). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6.-7. Sınıflar Öğretim Programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- MEB, (2017). 2017 Sosyal bilgiler öğretim programı: 4-7. Sınıflar <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=155> adresinden 23.11.2018'de erişilmiştir
- MEB, (2017b). 18 Temmuz 2017 tarihli basın açıklaması. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf 23.11.2018'de erişilmiştir.
- MEB,(2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research. A guidetodesignandimplementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miles, M. B. &Huberman, A. M. (1994). *Qualitivedataanalysis: an expandedsourcebook*. California: SAGE Publications.
- Moffatt, M.P.(1957) Sosyal Bilgiler Öğretimi. Çeviren: Nesrin Oran, İstanbul: Maarif Basımevi. Öğretmenler ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş Kavramlar, Yaklaşımlar,

-
- Etkinlikler, (Editör: Prof Dr. Süleyman İnan), Anı Yayıncılık, Ankara, 2014. Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editörler: Bayram TAY ve Adem ÖCAL), PegemAkademi Yayıncılık, Ankara, 2015.
- Öztürk, C.(2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Öztürk, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss. 21-50.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (Çev. M, Bütün.- S. B., Demir), Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Tay, B. Öcal, A. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.2-17.
- Sert, G., Kurtoğlu, M., Akıncı, A. ve Seferoğlu, S.S. (2012). Öğretmenlerin Teknoloji Kullanma Durumlarını İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Akademik Bilişim 12-XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* (ss.351-357). Uşak Üniversitesi.
- Tavşancıl, E. Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Tay, B. (2018).2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması, *International Journal Of EurasiaSocial Sciences (IJOESS)*, Vol: 8, Issue: 27, ss.461-487.
- Ünlü, M. (2001). İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitim ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 7(4), 31-48. Marmara Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.